

Noget om Frederik II møntpolitik. II

Af Henry Hofmand Nielsen.

Klippingerne, der efterhånden var ringe både hvad udseende og indre værdi angik, fik en dårlig modtagelse i omsætningen. Lejetropperne reagerede og forlangte tysk mønt, og ligeledes de indkaldte 10 sachsiske møntsvende ønskede allerede i november 1564 at forlade landet, fordi de blev betalt med underlødige krigsmønt. Det var også derfor, at der måtte rejses galger rundt i landet for at understrege truslen om livsstraf for den, der vægrede sig ved at modtage kongens mønt for pålydende værdi eller skruede priserne op i handel ogandel. Den eneste, der kunne tillade sig at vrage klippingerne, var kongen selv, der i alt fald for visse ydelsers vedkommende betingede sig rund mønt. Kongen fik selv at føle, at det var et tveægget sværd at slå dårlig mønt. Eet var at give den ud, noget andet at blive præsenteret for den igen, når skatter og bøder betaltes.

Den runde mark er interessant. Ifølge H. H. Schou's Beskrivelser kendes 100 varianter. Forklaringen på dette store antal er, at mønten er slået i en årrække, nemlig fra 1563 - 76 med uændret årstal. Man har gisnet, at markene skulle være slået med aftagende sølvindhold, og for ikke at vække mistanke om, at mønten blev forringet, blev den stadig præget med årstallet 1563, samtidig med at mærkerne ved årstallet blev varieret, for at de få indviede kunne vide, hvornår mønten var slået. Imidlertid bekræfter vægten af Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings 93 eksemplarer og lødighedsprøver af disse eksemplarer med forskellige mærker ikke formodningen om, at de senere markstykker blev slået med en ringere lødighed end dem fra 1560 - 63.

Man kan da spørge, hvorfor marken og anden rund mønt, navnlig enskillingerne blev slået 1563 - 76 med samme årstal, 1563. Årsagen må sikkert være, at man ikke ønskede, at godtfolk skulle tro, at den runde mønt var underlødige krigsmønt, der blev forringet ligesom klippingerne. De samlede udmøntninger af runde mønt med årstallet 1563 antages at andrage hen imod 1 million mark.

Freds dokumenterne efter Den Nordiske Syvårskrig udveksledes i februar 1571. Sverige skulle, som tidligere nævnt, ved Elfsborgs løsen betale 150.000 daler. Da nu krigen var forbi, og kongen atter fik sølv i hænde, besluttede han sig til at søge de kaotiske møntforhold ordnet.

Medlemsblad for:
**Numismatisk Forening
for Nord- og Sydslesvig**

Redaktion/ Kommission:

Jens Madsen
Jørgensby 14
6310 Broager
jensmadsen@moneta.dk
Tlf.: 74 44 95 63
Gengivelse af artikler kun
efter indhentet tilladelse
og med kildeangivelse.

Formand:

Henning Kjær
Kærmindevej 17
6400 Sønderborg.
Tlf.: 74 43 34 82
Fakjaer@mail.tele.dk

Brevbud:

Ved brevbud betales 3% i
salær og evt. porto.

Faste brevbud skal være
fremme dagen før auktionen.

Modtages af
H. C. Deelee
Genner Bygade 29
6230 Røde Kro
Telefon 74 66 49 50
hansdeele@bbsyd.dk

Oplag: ca. 130 stk.

Foreningens vedtægter kan
altid rekvireres hos
formanden.

www.nfns.dk

Tryk: Langenberg
Sønderborg

Christian III's gode mønt var forsvundet fra omsætningen. I stedet cirkulerede klippingmønten og Frederik II's runde mønt. To forhold kom således til at præge nyordningen, dels den opgæld (overkurs), der efterhånden var opstået mellem daleren og den runde mønt, hvorefter daleren blev vurderet til ca. 60 skilling i mønt mod den oprindelige værdi 48 skilling, og dels, at den lybske mønt, hvormed man regnede i Hertugdømmerne, havde en anden deling, nemlig at en dansk mark svarede til en halv lybsk mark, (Hede 31A) og en dansk skilling til en sø-sling, som svarede til 1/2 skilling lybsk.

Ved møntordningen af 16. juni 1572 ville man forsøge at bringe overensstemmelse mellem dansk og lybsk mønt, og dette ville også være lykkedes, hvis man havde indkaldt den ældre mønt og erstattet den med ny mønt med ændret værdiangivelse; men der blev i 1575 kun præget en 4 skilling (Hede 18A) som prøvemønt, som aldrig kom i produktion. Følgen blev en fuldkommen forvirring, og menigmand vægrede sig ved at kalde mønten for andet, end det, der stod på selve mønten.

Først ved møntordningen af 12. januar 1582 foretoges det officielle tilbagetog med udstedelsen af en ny møntforordning med nominalerne: 1 mark, 8 skilling og 2 skilling (Hede 23 - 27).

Frederik II havde fået nok af krigens meningsløse hasardspil. Resten af sit liv holdt han sig i ro. Danmarks fred efter krigen åbnede en af de lykkeligste epoker i Danmarks historie. Landbrugspriserne steg, og der var fred i Østersøen. Hollænderne og englænderne sejlede ind i en søfart, som Hansestæderne ikke mere prøvede at hævde. Øresundstolden gav Danmark store indtægter, og alle befolkningslag mærkede den stigende velstand, der følte som en sand befrielse, efter at landet havde været på fallittens rand.

Finansmanden Peder Oxe havde i første omgang reddet landets pengevæsen, men der var i øvrigt gode tider i Nordeuropa. Det var navnlig i de år, der blev bygget herregårde i Danmark, og kongen udbyggede yderligere Kronborg som symbol på den dansk - norske konges magt over porten til Østersøen. Kongen så endvidere, at landenes fremtid lå på havene, og den danske flåde blev fornyet og holdt i god stand.

Medlemssalg nr. 460
tirsdag den 14. november 2017

Nr	Me dl		Kons	Opr. Pris	
		Sedler			
1	38	DK Augustenborg 50 pf. + 1 mark Si. 4-5	0	45	
2	38	DK Gråsten 1 mark Si. 32B	0	15	
3	38	DK Tønder 1 mark Si. 107C	0	40	
4	38	DK Tønder 1 mark Si. 107D	0	20	
5	38	DK Tønder 10 mark Si. 110	1+	35	
6	38	D 5 forskellige sedler	0	25	
7	38	D 5 forskellige sedler	0	25	
8	38	D 5 forskellige sedler	0	25	
9	86	DK 5 Rigsdaler Courant seddel 1797 Si 40 	1-	600	
10	86	DK 10 kroneseddel 1913 Si. 103 	1	250	
11	182	D 10 stk notgeld	Lot	25	
12	182	D 6 stk notgeld	0	30	
13	182	D 10 stk notgeld	0	50	
14	182	D 10 stk notgeld	0	50	
15	182	D 10 stk notgeld	0	50	
16	182	D 10 stk notgeld	0	50	
17	182	D 10 stk notgeld	0	50	
18	182	D 10 stk notgeld	0	50	
19	182	D 10 stk notgeld	0	50	
20	182	D 10 stk notgeld	0	50	
21	182	D 10 stk notgeld	0	50	
22	182	D 10 stk notgeld	0	50	
23	182	D 10 stk notgeld	0	50	
		Mønter			
24	182	DK 20 kr 2010 jub 70 år i æske	Proof	170	
25	182	DK 20 kr 2012 jub 40 år reg i æske	Proof	180	
26	182	DK 20 kr 2015 jub 75 år i æske	Proof	180	
27	182	DK Komplet 1 kr 1924 - 1959 flere flotte 	Lot	875	
28	182	DK Komplet 2 kr 1924 - 1959 flere flotte 	Lot	425	
29	182	DK 5 øre 1907	1+	40	
30	182	DK 5 øre 1912	1+	50	
31	182	DK 25 øre 1907	1(+)	40	
32	38	Belgien 1 møntbrev 22/2 2003	0	25	

33	38	England 1 møntbrev	21/4 1996	0	25	
34	38	DK kgl. Møntsæt	1999	0	70	
35	38	DK kgl. Møntsæt	2000	0	200	
36	38	DK 1 Sølvmedalje EM i fodbold	1992	Proof	85	
37	38	DK 1 jubilæum	1888	01	165	
38	38	DK 1 jubilæum	1906	0	125	
39	38	DK 1 jubilæum	1972	0	45	
40	38	SL.Holsten 2 sechsling	39-H45 1796	1-1+	165	
41	38	DK mejeritegn Kegnæs lille blanket		1+	30	
42	38	DK mejeritegn Kegnæs stor blanket		1+	30	
43	38	DK 25 øre	1960 + 1967	0	125	
44	38	DK 1 sæt Hækkerup mønter		0	20	
45	38	DK 6 skilling	12-1-H20 1813	1-1+	65	
46	38	DK 12 skilling	13-H19 1813	1-1+	65	
47	38	DK ½ R.B.S.	3-H12 1842	1+	65	
48	38	DK 1 R.B.S.	2-H12A 1852	1+	65	
49	86	DK 50 år for Danmarksbesættelse	1940-1990	0	25	
50	86	DK 2 stk. skydetegn		1++	20	
51	86	D Møntsæt Stuttgart F	1974	0	50	
52	86	D Møntsæt München D	1974	0	50	
53	86	D Møntsæt	D 1971	0	45	
54	86	D 20 pf. Sachsen	1921 porcelæn mønt	1+	25	
55	86	D 50 pf. Sachsen	1921 porcelæn mønt	1++	25	
56	86	D 1 mark Sachsen	1921 porcelæn mønt	1++	30	
57	86	D 2 mark Sachsen	1921 porcelæn mønt	1++	30	
58	86	D 25 pf. Amberg	1921 porcelæn mønt	1++	35	
59	86	D 1 ECU	1993	0	20	
60	86	D Medalje Helden An der Oder	1997	0	25	
61	86	D Medalje Welt-Sportlerin Olympiade	1994	0	25	
62	86	D Medalje Præsident Johannes Rau		0	25	
63	86	D Medalje Kaiser Barbarossa		0	25	
64	86	D Medalje Krankenhaus St. Georg	1914-1984	0	25	
65	86	DK Tivoli Medalje Kauko Räsänen	1982	0	40	
66	86	DK Finlands Medalje Zacharias Heinesen	1980	0	40	
67	36	D 1 mark 1875 E?, 1882A, 1887A, 1906F		Lot	100	
		DK 1875				
68	36	D 2 mark 1903F, 1904A		1,1	60	
69	36	D 3 mark 1911A kanthakker		1(+)	35	
70	83	Grønland 1 kr	1957	1(+)	50	

71	83	DK ½ sk 1857Si8.2	1(+)	20	
72	83	DK 1 øre 1897	1(+)	20	
73	83	DK 1 øre 1907	1+	10	
74	83	DK 1 øre 1913 kanthakker	1	10	
75	83	DK 1 øre 1922	1+	15	
76	83	DK 2 øre 1918jern	1(+)	20	
77	83	DK 2 øre 1920	1(+)	10	
78	83	DK 2 øre 1927N	1+	10	
79	83	DK 10 øre 1919	1+	15	
80	83	DK 20 forsk. Spilemønter	1+	15	
81	83	Holland 11 stk 1 cente mønter, 6 stk 5 cent mønter	Lot	5	
82	83	Holland 14 stk 10 cent mønter, 12 stk 25 cent mønter	Lot	5	
83	83	DDR 16 mønter Tjekksl 6 mønter Polen 1 mønt Rumænien 1 mønt	Lot	10	
84	106	DK Sparekasse medalje1960, Udlandshjælp medalje 1962	0	h.b.	
85	106	Finland 10 penni 1897 	01	300	
86	106	No. 2 sk 1787	1-	10	
87	106	DK 5 kr 1960, 1968, 2 x 1969, 1970, 1971, 3 x 1977	01-0	45	
88	106	DK 10 kr 1979, 1981, 1982, 1983, 1984, 1987, 1988	01-0	70	
89	106	DK 10 kr 2 x 1979, 1982, 2 x 1988	01-0	50	
90	106	Vatikanet møntsæt 1959 , 5 lire 1952, 10 lire 1953, 100 lire 1957, polet	0, lot	200	
91	106	Holland 10 gulden 1970	0	15	
92	106	Holland 10 gulden 1970	0	15	
93	106	England 1 crown 1889 k.h.	1(+)	25	
94	106	Canada 1 dollar 1973 jub Ridende politi	01	10	
95	106	Sverige 10 kr 1972 jub	0	15	
96	106	Ceylon 1/12 rix dollar 1803 irret	1+	5	
97	106	DK 10 kr 1979, 1981, 1982, 1987, 1988	01-01	50	
98	106	DK 10 kr 1986 jub kb.nik 4 stk	1+-0	40	
99	106	DK 10 kr 1986 jub kb.nik 4 stk	01-0	40	
100	106	DK 20 kr 1990 jub albz, 20 kr 1997 jub albz	0	40	
101	106	DK Bankmøntsæt 1976	0	6	
102	106	Finland 5 penni	01	15	
103	106	Besancon 32 gros 1624 KM27	1	250	

		Av : +CAROLVS.V:(32):IMPERATOR Rv: +MONETA:CIVI:IMP:BISVNTINAE:1624			
104	106	Brandenburg Friedrich III 2/3 thaler 1694 	1	250	
		Sedler			
105	106	Nicarragua 10000 cordobas 1985	1	h.b.	
106		D Zwönitz 10 pf uå Apotheke	0	5	
107		D Merseburg 1 pf , 2 pf uå Amoniawerk	0	10	
108		D Grube Golpa 5 pf uå Elektrowerke	1	5	
109		D Grupe J(i)lse 2, 2 x 5, 10, 20 pf uå (1917) Mohlfahrt	0	25	
110		D Frankfurt a. M. 1, 5 mark 01.11.18 Chemitche industrie in Maintz	0	10	
111		D Flenborg 1 goldgroschen 01.01.24	1	5	
112		D Niedersedlitz 1 pf Sachsenwerk uå	1+	5	
113		D Hannover 50 p01.09.17, 50 pf 01.09.18 Edler & Krische	1+, 0	10	
114		D Berlin 12 x 2 mark 01.03.22 Strassenbahn	01-0	60	
115		D Magdeburg 5, 10 pf uå Saccharin fabrik	0	10	
116		D Zwönitz 10 pf uå Apotheke	0	5	
117		D Chemnitz 2 pf uå H & C Tietz	0	5	
118		D Bayern 2 mark F. Bruckmann A.G. 1.10.1922 Karton mit Unterschrift	0	10	
119		D Frankfurt a. M. 1, 5 mark 01.11.18 Frankfurter Maschinenbau	0	10	
120		D Hannoversch Münden 2 mark 01.03.16 T tekstil seddel ”Officers gefangenlager”	1	5	
121		D Flensburg 10 gold pf uå Handelskammerbezirk	1+	5	
122		D Flensburg Zenther gewinanteilschein 31.07.51 Flenburger Schiffsbau Gesellschaft	0	5	
123		D Flensburg 15 pf 01.07.20 Strassenbahn Stadt Flensburg	0	5	
124		D Merseburg 1 pf uå Amoniawerk	1+	5	
125		D Klein-Wanzleben 2 x 5 pf, 2 x 10 pf uå Zuckerfabrik	0	20	

 : se billede på www.nfns.dk

Den 4. april 1588 døde Frederik II ret pludseligt. Hans søn Christian var i forvejen valgt og hyldet både i Danmark og Norge. Der var ingen vanskeligheder med kongevalget, men han var kun elleve år gammel, så en formynderregering måtte styre for ham. Da han var 19 år gammel, blev han den 29. august 1596 i Vor Frue Kirke i København kronet som Christian IV.

Den 18. februar 1648 døde Christian IV, 71 år gammel efter at have styret landene i 52 år; år som vel kan betragtes som den mest skæbnedikterede periode, Danmark og Norge havde gennemlevet.

Kilder:

Holger Hede: Danmarks og Norges Mønter 1541. 1814. 1963.

Gyldendals og Politikens.: Danmarks Historie 1500 - 1600, bind 7

Palle Lauring.: Danmarks Historie

Nordisk Konversations Leksikon. 5. oplag 1966.

Hammerslagspris ved medlemssalg og auktion den 12. september 2017

Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris	Nr.	Pris
1	140	22		43	100	64		85	1000	106	20
2	20	23	10	44		65		86	50	107	5
3		24		45		66		87		108	5
4	26	25		46	50	67		88	975	109	7
5	40	26		47	400	68		89		110	14
6	125	27		48		69		90		111	10
7		28		49		70	54	91		112	
8		29		50		71	40	92	55	113	300
9		30		51		72	32	93		114	330
10	95	31		52		73	16	94		115	125
11	110	32		53	45	74	24	95		116	400
12		33		54	45	75		96	16	117	
13	60	34	160	55		76		97	55	118	50
14		35	5	56		77		98	60	119	25
15		36	10	57	75	78	8	99		120	
16		37	200	58	125	79	8	100	54	121	10
17		38	5	59	40	80	35	101		122	20
18		39		60		81	30	102	38	123	20
19	10	40		61	200	82	14	103	15	124	
20		41	45	62		83	12	104		125	40
21	15	42	45	63		84	1000	105	30	©	

Numismatisk Forening afholder medlemsmøde med foredrag og auktion **tirsdag den 14. november 2017 kl. 19.30** i NygadeHuset i Aabenraa.

Da foreningens beholdning af kommission sedler, mønter er ved at være solgt, vil vi gerne opfordre medlemmerne til at indlevere mønter til salg.